

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

Husmoders- och landbruksskolor för kvinnor.

A. G.: Kvinnornas masspetition.

KAROLINA WIDERSTRÖM: Uttalande i nykterhetsfrågan.

W. J.: Till den finska kvinnan. (Ur »Nutid».)

ELINOR SEATON: Bref från England.

Genmäle af *Eskil Eckhart*. — Svar å genmälet af *Dagnys red.*

Litteratur: *F. E.* Den långa dagen. En sann historia berättad af en fabriksflicka i New York. — En springande gnista af Mathilda Roos. — Vid gränsen af Eli Heike.

Stipendieinstitutionen.

N. J. Gumperts Bokhandel, Telefon 351.

Kjellbergska Skolan

Mot skafsår,

Salubrin tillhandahålles i Parfym, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & C:o, STOCKHOLM.

ömma fötter, insektstyg m. fl. yttre skador är Salubrin ett utmärkt medel, som användes allmänt inom hela landet af dem, som gjort försök med uppfinnaren fil. doktor P. Håkanssons fabrikat enligt bruksanvisningen.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10-4.

Utför rättegångar, verkställer boutredningar och arfskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, affärsöfverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter legala handlingar, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till ytterst billigt arvode inkasseringar.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material.

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

5 REGERINGSGATAN 5.

Ärade damer!

Stockholms Mönsteraffär,
10 Jacobsbergsgatan 10

är den enda på platsen som kan rekommendera tillförlitliga och moderna mönster och bör ej förblandas med nyuppkomna mönsterförsäljningar.

Allm. Tel. 161 36.

Försäljes i flaskor om 1 å 2 liter.

Försök blott en gång

Liljeholmens

ättika

och du skall lära dig uppskatta dess goda smak och fina arom, ojämförligt öfverlägsen den i handeln förekommande ättiksyran.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötsel af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning
(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflytna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

SCHWEIZERBRODERIER.

Hvita broderade Remsor, Väfnader, Spetsar m. m. Absolut största urval, billigaste priser. Rikt profortiment till landsorten.
Broderiaffären, 24 Kommendörsgatan
1 tr. (hörnet af Sibylegatan).

Fröken Nanny Hårds af Segerstad

SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46—48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervösa och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.
Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

Filip Holmqvists Handelsinstitut

Norra Allégat. 7, Göteborg.

Främsta och största enskilda handelsläroverket i landets främsta handelsstad!

22:a arbetsårets vårtermins början den 15 Januari.

16 lärare; för språk äfven **utlännningar**. Institutet tillhandagår köpmän gratis vid behof af kontorister. Eleganta med modernaste hygieniska anordningar försedda undervisningslokaler (11 rum) i institutets egen byggnad. 1905—06 310 elever. Holmqvists skrifmetod är landets mest spridda och af staten antagen som **normalmetod**. Begär program. I alla boklädor: **Realskolans Bokföringskurs** kr. 2,25. Bästa hjälpredda för privatpersoner.

Bokförings- och revisionsbyrå.

Filip Holmqvist,

(STA 022430)

Öfverlärare vid Tekniska skolan i Stockholm,
lärare vid Chalmerska Institutet, ledamot af Svenska revisorsamfundet.

JULKÄRFVEN 1906

ILLUSTRERAD JULTIDNING FÖR BARN.

Elfte årgången är nu färdigtryckt och under utsändning. Den innehåller:

Titelplansch, akvarell af *Jenny Nyström-Stoopendaal*.

Julbetraktelse. Af pastor *Kr. Sahlén*.

Julens betydelse. Sång af *E. R—y*.

Julbön. Sång af *E. R—y*. Med illustr.

På väg till Jerusalem. *Helsidesakvarell*.

Göstas missionsbössa. *Färgtryckspl.*
Med text af *Märta Lagerfelt*.

Rum i härbärg. Berättelse af *Anna Carlsdotter*. Med fyra illustrationer af *C. O. Bartels*.

Se, hvad jag har fått! Illustration med text af *Märta Lagerfelt*.

Bär den högt vår svenska fana! *Helsidesakvarell* af *Jenny Nyström-Stoopendaal*.

Till Jordans stränder. Reseskildring af doktor *Gustaf Ribbing*. Med fyra illustrationer.

Vid juletid. *Helsidesakvarell* af *Anne Ch. Sjöberg*.

Julgranen. Berättelse af *A—i—e*. Med två teckningar af *Hedvig R.*

Var hälsadt kära, nya år! Sång af *Karl Fr. Forsman*. Musik af *Vilh. Sefve*.

Godt nytt år. Illustration af *Anne Ch. Sjöberg*.

Innan vi skiljas denna gång, af *E. R.* Med illustration.

Julkärfvens pris är 15 öre pr ex., men vid rekvisition af minst 10 ex. lämnas tidningen för ett nedsatt pris af **12 öre** samt hvarvt **11 öre ex. gratis**. Tages 100 ex. och däröfver på en hand, nedsättes priset till **10 öre** pr ex., men då lämnas inga friexemplar. Då mindre antal än 10 ex. rekvireras, bör alltid afgiften, 15 öre pr ex., åtfölja beställningen.

Våra vänner ombedjas yördsamt verka för Julkärfvens spridning. Hela nettovinsten tillfaller Inre och Yttre missionen.

Rekvirera snart, helst före den 20 november från

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition, Stockholm 3.

Bikupan,

21 Klarabergsgatan 21.

Svenska fruntimmersarbeten: Hemväfda Gardiner, Nationaldräkter, Broderier, stickade och virkade arbeten, glöddritade artiklar, träsniderier, Dockor, Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor, Askar med modeller för »baby»-utstyrselar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på **Linneutstyrselar** och alla slags fruntimmersarbeten. **Märkning** med broderi och bläck utföres.

Broderade remsor:

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvisitioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt. Allm. Tel. 51 65.

Husmoders- och landtbruksskolor för kvinnor.

Den för vårt land så viktiga frågan om den kvinliga landt-befolkningens utbildning, hvilken på senare tid ofta dryftats inom Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse, synes nu ha tagit ett steg närmare sin lösning.

Som bekant hade Förbundets styrelse uppdragit åt fröken Gertrud Adelborg, att under sommaren i Danmark studera där befintliga landtbruks- och husmodersskolor för kvinnor. Fröken Adelborgs intresse för dessa frågor, som förut varit mycket stort, växte ytterligare under denna studieresa, planerna för hvad som i Sverige borde göras klarnade så småningom, och redan i medlet af oktober framlades för styrelsen såväl en reseberättelse som grundlinierna för inrättandet af landtbruks- och husmodersskolor i Sverige. Att tiden är mogen för realiserandet af detta mål bevisas däraf, att fröken Adelborg mottagit inbjudning från såväl Bjärka-Säby i Östergötland, som från mötesbestyrelsen för en vid Ockelbo anordnad s. k. landtbruksvecka, emedan man önskade inhemta fröken Adelborgs erfarenheter från resan i Danmark. Vid de föredrag hon var i tillfälle hålla på nämnda platser betonades vikten af att arbetet för kvinnans uppfostran för landtbruket med första sattes i gång, och af det stora intresse hvarmed saken upptogs, visade oförtydbart, att Fredrika-Bremer-Förbundet, genom väckande af frågan om husmodersskolor för den kvinliga landtbrukande befolkningen tagit ett för vårt land betydelsefullt steg.

Hvad särskildt Ockelbo angår, har det redan kunnat konstateras, att fröken Adelborgs inlägg burit frukt. Föredraget åtföljdes af en diskussion, och då under densamma enhälligt uttalades anslutning till idén om kvinliga landtbruksskolor fattades beslut om, att genom Gefleborgs läns hushållningssällskap söka få idén förverkligad.

Med anledning häraf har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse ansett det lämpligt, att om möjligt få den viktiga frågan framlagd för hushållningssällskapet redan i höst och har för den skull aflåtit en skrivelse i ärendet. Af denna skrivelse skall läsaren kunna orientera sig i ett ämne, som säkerligen under den närmaste framtiden i hög grad kommer att taga Förbundet i anspråk.

Skrifvelsen har följande lydelse:

Till Gäfleborgs läns Hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Fredrika-Bremer-Förbundet, som enligt sitt program skall verka för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende, har under de senare åren allt mera beaktat betydelsen däraf att den jordbrukande befolkningens kvinnor i Sverige vunne uppfostran för den del af jordbruket och landt-hushållningen, som det i allmänhet tillkommer dem att sköta. Med anledning häraf har inom Fredrika-Bremer-Förbundet utarbetats ett förslag till läroanstalter, afsedda för sådan uppfostran. Detta förslag framlades vid Ockelbo-Amot-Hamrånge hushållsgilles möte i Ockelbo den 26 sistlidne okt. Så väl af den efter föredraget förda diskussionen i allmänhet som ock däraf att ordf. i Gäfleborgs läns Hushållningssällskap, landshöfdingen grefve Hamilton, som var närvarande vid mötet, i varma ordalag uttalade sig för en dylik läroanstalts upprättande inom Gäfleborgs län, framgick att förslaget omfattats med det största intresse.

Fredrika-Bremer-Förbundet, som anser, att det ligger stor vikt uppå att arbetet för upprättande af skolor af nämnda art med första upptages, vill härmed till Gäfleborgs läns Hushållningssällskaps förvaltningsutskott meddela den redan inför gillet framlagda planen.

Det torde dock vara lämpligt att först yttra något angående de skäl, som tala för kvinliga landtbruks- eller husmodersskolors upprättande.

Så väl i offentliga uttalanden som i enskilda meddelanden framhålles alltjämt, att en familjs ekonomiska välstånd är beroende af hustruns förmåga att sköta hemmet. Är detta sant i allmänhet, hvilket knappast lär bestridas, så är innebörden af denna sanning af desto större betydelse under ju enklare förhållanden en familj lefver och främst för de familjer, hvilka tillhöra smålandtbrukarnes klass. Där måste hustruns arbete icke blott så-

som i staden omfatta tillredandet eller tillvaratagandet af inköpta varor, utan själfva producerandet af hvad som erfordras för familjens kläder och föda måste ofta räknas till hustruns arbetsområde. Sakna kvinnorna kunskap i de praktiska göromål, som tillhöra den mindre jordbrukarens hem, då blir följden dels att gårdens ekonomi blir lidande däraf, dels ock att barn uppfostras, hvilka icke erhålla nödig undervisning i husliga sysslor.

Om man också medgifvit betydelsen af kvinnans arbete på hemmets område, så har dock från det allmännas sida föga gjorts för att kvinnor skola förvärfva de erforderliga kunskaperna. Under det att alltjämt af stat och kommun eller med anslag från dem nya skolor upprättas för mannens utbildning för landtbruksarbetet (landtbruksinstitut, landtbruksskolor, landtmannaskolor, hofslagare- och trädgårdsskolor m. m.), så finnes ytterst litet ordnad för kvinnornas utbildning i motsvarande fack. Mejeri- och slöjdskolorna samt de praktiska kurserna vid en del folkhögskolor torde, jämte rätten att deltaga i landtmannakurserna, vara det väsentliga som vidgjorts, hvartill må läggas skolkökskurserna, hvilka genom anslagen från årets riksdag kommit till större utveckling än förr. I detta sammanhang torde böra påpekas, huru män ofta i jordbruksarbetet arbeta under ledning af andra män, hvilka studerat vid landtbruksskola eller annan utbildningsanstalt, och att kvinnorna däremot i allmänhet arbeta ensamma, en och en, hvar och en i sin stuga, utan undervisning angående de framsteg, som göras å deras arbetsområden. Det torde dock icke kunna begäras af kvinnorna mera än af männen, att de utan vägledning skola kunna förvärfva sig kunskaper inom sitt maktpåliggande kall.

Saken torde ock för närvarande förhålla sig så, att lika obestriddigt som det är, att kvinnans duglighet i hemmets skötsel är nödvändigt i det mindre landtbrukarhemmet, lika obestriddigt är ock, att de kvinnor, som skola sköta göromålen i dessa våra små landtbrukarhem, i regel ej äga de erforderliga kunskaper. Det råder härvidlag en okunnighet, som tyckes tilltaga år för år, en okunnighet, som ej endast gäller nyare rön och erfarenheter, utan ofta äfven de enklaste grunderna för skötandet af ett mindre hushåll på landet. Allt oftare hör man t. ex. omtalas huru hustrurna ej förstå att tillvarataga och sköta hvad som hör till en slakt, huru till följd däraf ingredienser, som kunna användas som närande föda, bortkastas, och huru i stället vagnar med färdiga charkuterivaror, korf, sylta m. m. göra regelbundna turer

till stugorna och där finna god afsättning för sina varor. Man hör otaliga liknande bevis på okunnighet i hushållets vård liksom uti allt hvad som rör kreaturens och mjölkens skötsel m. m., en okunnighet, som undergräfvat hemmens ekonomi och medför en nationalekonomisk förlust.

*

Då Fredrika-Bremer-Förbundet väcker förslag om upprättande af landtbruksskolor för kvinnor, afser Förbundet därmed:

1) att förskaffa den landtbrukande befolkningens kvinnor tillfälle till inhämtande af de nödiga kunskaperna för att på ett rationellt sätt kunna sköta den del af landtbruket, som det tillkommer dem att hafva om hand;

2) att höja kvinnans ställning inom hemmet så väl i afseende å hustruns ställning bredvid mannen som ock i afseende å moderns myndighet inför barnen; mödrarnas brist på kunskaper och därmed följande brist på intresse för sitt arbete undergräfvat, mera än kanske något annat, ungdomens vörnad för modern och för hemmet;

3) att genom mödrarnas höjande i kunskaper och intresse vinna, att nästa generation i hemmet uppfostras till duglighet i praktiskt arbete; samt

4) att genom ungdomens tidigt förvärfvade arbetsduglighet kärlek och intresse skall väckas och bibehållas för det egna hemmet och därmed emigrationen motarbetas. (År 1903 utvandrade från Sverige till främmande land 7,968 kvinnor i ålder 15—25 år).

Vid upprättande af plan för husmoderskolor har Fredrika-Bremer-Förbundet ansett sig böra taga i betraktande följande omständigheter:

Undervisningen bör ordnas så, att 1) den kan lämpas för den kvinliga ungdomen, de blifvande mödrarna och husmödrarna. Den bör vidare vara så ordnad, att 2) den kan tillgodose den redan gifta husmoderns kraf på undervisning, hon som endast kan lämna hemmet för några timmar en eller annan dag. Vidare bör 3) beaktas, att lärarinnor uppfostras för att leda undervisningen vid de nya skolor och kurser, som kunna komma att upprättas, samt att 4) vid lärarinneutbildningen särskildt afseende fästes å de skolkökskurser på landsbygden, hvilka genom senaste riksdags anslag till skolkök (60,000 kr.) komma att ordnas.

Huru förträffliga de utbildningsanstalter för skolkökslärarinnor än äro, hvilka redan finnas, torde den omständigheten, att de äro förlagda till städerna utgöra ett visst hinder för de därstädes utbildade lärarinnornas lämplighet att undervisa å landsbygden med dess från stadslifvet så helt afvikande förhållanden. Den utvidgning af skolköksverksamheten, hvilken genom riksdagens ofvan nämnda anslag kommer att äga rum, har frammanat nya kraf å lärarinneutbildningen.

Fredrika-Bremer-Förbundets plan för kvinliga landtbruks- och husmoderskolor omfattar upprättande af:

- 1) En *lärarinneskola*, som förlägges på landsbygden.

Från denna skola utbildas:

- a) lärarinnor för de under n:r 2 upptagna länsskolorna;
- b) lärarinnor för de skolkökskurser, hvilka med anledning af riksdagens beslut komma att upprättas på landsbygden;
- c) lärarinnor för de under n:r 3 upptagna vandrande köks- och husmorskurserna.

»Lärarinneskolan» tänkes upprättad af enskild institution, understödd af statsanslag och stående under statskontroll.

- 2) *Länsskolor*, där länets kvinliga ungdom kan vinna uppfostran för landtbruksarbetet och för hemmets sysslor.

»Länsskolor» tänkas upprättade af hushållningssällskapen eller landstingen eller af inom länet intresserade personer.

- 3) *Vandrande skolköks- och husmoderskurser*, så ordnade att de afse ej blott undervisning i matlagning utan äfven i husdjurens skötsel m. m. Undervisningen afsedd för husmödrar, hvilka icke kunna lämna hemmet för att vid en skola genomgå lärokurs; undervisningen förlagd till eftermiddagen.

»Vandrande skolköks- och husmoderskurser» tänkas ordnade af enskilda institutioner, liksom hittills de vandrande skolkökskurserna.

*

Förbundet vill särskildt påkalla förvaltningsutskottets uppmärksamhet för de under n:r 2 upptagna länsskolorna. Dessa äro afsedda för länets kvinliga ungdom, d. v. s. främst för döttrar af mindre landtbrukare, hemmansägare, m. fl.

Kursen har man tänkt sig böra räcka 6 månader.

Undervisningen skulle omfatta:

- 1) kreatursskötsel samt mjölkning, smör- och ostberedning,
- 2) matlagning,
- 3) barnens- och hemmets skötsel,
- 4) trädgårds- och hönsskötsel, samt slöjd,
- 5) föredrag, som hafva afseende å en husmors plikter inom och utom hemmet.

Då de flesta af föreliggande ämnen stå i nära samband med landtgårdens bruk i öfrigt, torde någon undervisning äfven i jordens skötsel böra ingå i kursen.

Förbundet har tänkt sig att hvarje elev skulle erlägga en afgift af 30 kr. pr månad. (Lika afgift beräknades i Danmark för där påtänkta motsvarande skolor och ansågs, att då eleverna måste utföra arbete å den gård, där skolan är belägen, inkomsterna genom elevavgifterna skulle betäcka nödiga utgifter för skolan, som dock i intet af de fall, där den var planerad, stod alldeles isolerad utan var förbunden med redan i gång varande landtbruk eller anstalt.)

Till Gäfleborgs läns Hushållningssällskaps förvaltningsutskott vänder sig nu Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse med vördsam hemställan, att utskottet ville ägna den framlagda planen all den uppmärksamhet ämnet förtjänar. Styrelsen hemställer vidare att om den i korta drag framlaga planen vinner utskottets gillande, utskottet ville vid Gäfleborgs läns hushållningssällskaps årsmöte i dec. innevarande år väcka förslag ang. upprättande af en kvinnlig husmoders- och landtbruksskola för Gäfleborgs län.

* —————

Kvinnornas masspetition.

83,359 namn.

Att för Dagnys läsare påpeka befintligheten af en kvinnornas masspetition, torde anses bra nog öfverflödigt. Dagny har ju icke blott medtagit listor till alla sina prenumeranter, utan också tid efter annan påminnt om tillvaron af en sådan. Men ändå vore det kanske ej ur vägen att ännu en gång i elfte timmen

mana till förnyade ansträngningar för att skaffa flera namn på petitionen. Ty ännu är det ej för sent, då listorna först komma att indragas den 31 dec., alltså om halfannan månad.

Hvad betydelse kan det då ha, säger kanske någon, att skaffa alla dessa namn på petitionens listor, det är ju dock bland dessa tusen ett så försvinnande fåtal, som verkligen satt sig in i saken tillräckligt för att ha en bestämd uppfattning om den? Är det då inte humbug egentligen det hela?

Hvad som åsyftades med masspetitionen, då den efter mycken tvekan sattes igång, var, att den bättre än aldrig så många ord skulle kunna gendrifva den alltid hörda invändningen, att kvinnorna själfva ej önska rösträtt. Af hela den här af olika argument, som af kvinnorösträttens motståndare i början fördes fram, är detta skäl det som alltjämt framhålles. Kunde man nu blott med tillräcklig styrka bemöta detta argument, så vore oändligt mycket vunnet; man vågar ej säga allt, ty i denna fråga äro nog de uppgifna skälen för motståndet mera en dräkt, hvori man kan kläda sin motvilja för saken, än den egentliga orsaken till detsamma. Bakom motståndet står nog i nio fall af tio endast en tjock mur af fördomar. Detta påvisas också i den framstående engelska tidningen, »Daily News», som nyligen anställt en enquête för att utforska ett antal mer eller mindre berömda mäns åsikt om saken. Vidare påpekas äfvén i samma ledare, där enquêtens resultat sammanfattas, att det hufvudsakligen är bland medelklassen man har att söka kvinnorösträttens motståndare.

»Den genomsnittlige äkta mannen i denna klass är besluten att hålla kvinnan utanför rösträtten. Denna del af samhället befinner sig i ett mera föråldradt utvecklingsskede än under- och öfverklassen. Inom öfverklassen börjar man inse det absurda i påståendet att kvinnan har mindre intelligens, då man ser så många husföreståndarinnor, talarinnor och kvinliga filantroper utmärka sig för kvickhet, duglighet och en mängd lysande själssegenskaper. I underklassen får kvinnan bära de mångfaldiga och tunga hushållsbördorna, medan mannen är upptagen af en mekanisk sysselsättning, och det är ofta mer på henne än på honom som husets bestånd hvilat. På landsbygden får hon ju dessutom arbeta ute på åker och äng nästan lika mycket som mannen. I England vänder sig därför den politiska agitatorn — the canvasser — oftare till husmodern än till mannen, när det gäller att värfva röster för en sak eller ett parti.

Men inom medelklassens stora massa äro förhållandena alltjämt präglade af en förfluten tids uppfattning. Den ideala kvinnan för den ideala spetsborgaren är den blonda, söta, ljufva, dumma rodockan och smeklammet, som skall kelas med och beskyddas, men aldrig uppmuntras att befläcka sitt sinne med någonting som ligger utanför familjekretsen.»

Så yttrar sig nämnda tidning, och dessa ord torde vara väl förjanta att uppmärksammas och beaktas, äfven om de ligga något utom ramen för denna lilla uppsats, som egentligen skulle påpeka masspetitionen och dess betydelse.

Petitionens betydelse är då först och främst, att med »oemotsägbara» siffror bevisa, att det finnes en stor mängd kvinnor i Sveriges rike, som önska erhålla rösträtt. Dess betydelse är dock ej inskränkt endast till detta, den har också en uppgift, som ej bör underskattas, nämligen det uppfostrande inflytande som den borde utöfva på kvinnorna själfva. Det är ju ett känt faktum, att ju mer vi arbetat och uppoffrat för en sak, desto mera värde får den för oss. Men nu det är blott ett litet antal kvinnor, som i allmänhet kan komma åt att utföra något arbete för denna kvinnornas lifssak. Då erbjuder masspetitionen, rätt använd, ett arbete, som alla kunde taga del af; det fordrar inga särdeles stora förutsättningar, hvarken hvad tid, pengar eller begåfning angår, det fordrar »endast» god vilja och ett varmt intresse för en rättfärdig sak.

De som något deltagit i det arbetet hysa ingen farhåga för, att det stora flertalet af petitionens undertecknare ej skulle veta hvad de vilja. Man kommer nämligen snart underfund med, att kvinnor i allmänhet äro ytterst försiktiga med att skrifva sina namn; de måste vara väl underrättade om hvad frågan gäller, innan de göra det, och allt för ofta händer det nog också, att äfven sedan de erhållit insikt i saken och fastän de hysa sympati därför, lyckas man ej öfvertyga dem om, att det kan gagna den att deras namn finnes där. Och detta är ju naturligt nog; det finnes ett så förfärande stort antal kvinnor i vårt land, som genom ett helt lifs hårda öfning lärt sig att betrakta sig själfva som nollor. Härmed vågar man dock ej förneka, att det finnes namn på masspetitionen tecknade af kvinnor, som föga veta hvad rösträtt betyder. Dessa utgöra dock en försvinnande bråkdel af hela summan.

Det har i dessa dagar på åtskilliga håll framkommit jämförelse mellan männens masspetition af år 1898 och kvinnornas af 1906, och det har då ansetts, att kvinnornas skulle vara förfelad. Låt-om oss å vår sida försöka en jämförelse, hvarvid vi dock måste komma ihåg, att kvinnornas petition ännu ej föreligger afslutad. Masspetitionen af 1898 räknade 363,638 namn, däraf dock 65,879 tillhörande redan röstberättigade män och 62,584 kvinnor. Allt som allt representerade dessa namn $12\frac{3}{4}$ % af hela landets myndiga befolkning. Kvinnornas masspetition räknar nu 83,359 namn, d. v. s. något öfver 5 % af landets vuxna kvinnor. Det kan ju synas vara en ganska nedslående jämförelse, om man nöjer sig med att endast betrakta de olika siffrorna, utan att betänka hvad de i verkligheten innebära. Masspetitionen af år 1898 hade föregåtts af en stark och ihärdig agitation och uppbars och igångsattes af ett stort och inflytelserikt politiskt parti med en stor och utbredd press till sitt förfogande. Genom dess hjälp kunde listor utan svårighet bringas in i snart sagdt hvarje hem. Under hela den tid namninsamlingen pågick voro 40 personer sysselsatta därmed och den kostade 27,000 kr.

När kvinnorna beslöto att igångsätta sin petition hade deras rörelse endast varat i något öfver $3\frac{1}{2}$ år, de hade ej en enda större daglig tidning till sitt förfogande, tvärtom i stort sedt hade de hela pressen emot sig. De hade inga pengar att röra sig med och måste således för detta arbete helt och hållet lita till frivilliga krafter, och de, som ville offra sin tid därpå, voro i de flesta fall personer, redan förut betungade med ett drygt dagsarbete. Kvinnornas petition kommer troligen ej att kosta så många hundra kronor som masspetitionen af år 1898 kostade tusen.

Kunde man därtill anställa en beräkning öfver de kvinnor, som skulle önskat skrifva på petitionen, men ej vågat af fruktan att misshaga den manliga individ, hvaraf de äro beroende, så skulle nog namnens antal betydligt ökas.

Det hände här i Stockholm för ej länge sedan, att en ung fru fick en lista, som hon med glädje skref sitt namn på, hvar-efter hon lofvade skaffa flera namn. När listan någon tid där-efter efterfrågades, såg hon generad ut, och då befanns det, att hennes man rifvit sönder densamma och med stor öfverlägsenhet förklarar det hela som »dumheter». Exemplet är ej enastående och torde lätt finna motstycken inom olika samhällslager, här var det nu den s. k. öfverklassen det gällde. Tager man

således alla dessa saker med i beräkningen, när man gör sin jämförelse, torde den te sig vida fördelaktigare, än den kanske gjorde vid första ögonkastet.

* * *

Om således vår masspetition, sådan som den redan föreligger, långt ifrån kan anses »förfelad» eller »intetsägande», som man från motståndarnes läger så gärna vill konstatera, så ha vi kvinnor dock ingalunda rätt att vara nöjda och sitta stilla med händerna i kors den lilla tid, som ännu återstår. »Så snart någonting liknande en kvinlig majoritet i detta land samlar sig om krafvet på rösträtt, så är slaget för densamma vunnet», säger den ofvan citerade engelska tidningen, och de orden torde tryggt kunna tillämpas på vårt eget land. Kunde vår masspetition visa något dylikt, då hade vi således segern vunnen, då hade vi med det samma det dyrbara medlet i våra händer att gagna vårt fosterland, som vi nu så bittert sakna. Det är på *oss själfva* det beror, på hvar och en enskild ibland oss, om segern skall vinnas eller ej.

Det var Fredrika-Bremer-Förbundet, som inledde kvinnornas nu så framgångsrika rösträttskamp, genom att år 1899 inlämna en petition med begäran om rösträtt för kvinnor på samma villkor som för män. Det borde därför ej vara förgäfvets, man vänder sig till Förbundets medlemmar med uppmaning att särskildt stödja detta arbete. Förbundets mål skall ju vara att arbeta på att höja kvinnans ställning på alla områden, men hvad skulle kraftigare bidraga härtill än tilldelandet af full medborgarrätt? Inser icke hvar och en, som något tänkt öfver dessa saker, att det helt enkelt betyder revolution i männens hela uppfattning af kvinnan? Och det är *uppfattningen* som behöfver ändras först och främst, sedan kommer nog alla andra reformer af sig själfva. Männens måste i första rummet lära sig betrakta kvinnorna som medmänniskor och arbetskamrater icke, som ofta nu är fallet, som könsvarelser först och sedan som illa sedda och underbetalade konkurrenter. Förr än så sker, kan icke män och kvinnor gemensamt arbeta på det stora målet: en ljusare och bättre framtid för vårt land.

Aldrig förr har vår rösträttsfråga stått så fördelaktigt som nu. Den af riksdagen i år beslutade utredningen kommer antagligen att föreligga färdig före nästa riksdag, och man kan således ej längre skylla ett uppskjutande på, att man ingen utred-

ning har. Den största fara vår sak nu löper, är att det med rätt skall kunna sägas, att kvinnorna själfva ej besitta tillräckligt intresse för den. Men för Sveriges kvinnor gäller det att visa, att så ej är fallet. December månad kommer med jul och julbrådska, och mer än annars under hela året anstränger sig då hvar och en att bereda andra glädje, och man känner samhörighetskänslan med sina närmaste starkare än någonsin annars. I år höfves det Sveriges kvinnor att ej låta denna samhörighetskänsla inskränkas till den trånga familjekretsen utan i stället låta den omfatta allt Sveriges land.

»Lyssna, och ni skall höra hur det ropar efter moderlig ömhet öfverallt i det allmänna lifvet. Hur många späda, spirande plantor frysa inte bort bara af brist på den värme och känsla, som kvinnan skulle tillföra det offentliga lifvet, om hon finge medansvarighet», säger en af vår saks varmaste förfäktare, och förvisso har hon rätt. Därför är det ej för vår egen skull, som vi i första rummet strida, när vi fordra rätt och plikt att bli jämnställda och medansvariga med mannen i frågor som gälla vårt folks väl eller ve, utan det är i första rummet för att gagna det stora gemensamma hemmet, fäderneslandet.

Vi hoppas alltså att det icke är förgäfvets, som vi här vända oss till Dagnys intresserade läsare med en enträgen uppmaning, att de måtte alla, hvar och en i sin stad, offra så mycket som möjligt af tid och krafter på detta i sanning fosterländska arbete, de svenska kvinnornas petition om erhållande af politisk rösträtt. Men detta arbete, måste göras *nu*, det kan ej uppskjutas, snart är det för sent, och med detsamma är domen fälld öfver Sveriges kvinnors intresse för sin stora och djupt ingripande rösträttsfråga.

A. G.

— * —

Uttalande i nykterhetsfrågan

vid kvinnornas opinionsmöte den 18 nov. 1906.

Uti en liten skrift benämnd »Göteborgssystemets teori och praktik», utgifven år 1900, framhåller författaren, redaktör von Koch, att en af orsakerna till att Göteborgssystemet blifvit för

fuskadt i vårt land är att söka däruti, att nykterhetsvännerna icke intresserat sig för detta system, att de icke »i tal och skrift och genom starka påtryckningar å myndigheterna kritiserat och kontrollerat bolagen». Den tid tyckes emellertid nu vara kommen, då nykterhetsvännerna börja att godtgöra försummelsen.

I själfva verket är det ursprungliga Göteborgssystemet beundransvärdt klokt och praktiskt, det är helt enkelt genialiskt. Det afser ingenting mindre än att gå in uti fiendens eget läger, ta honom till fånga och kedja honom fast, så att han visserligen med sina fagra ord kan dåra dem som frivilligt komma dit, men så att han icke kan gå ikring och lägga ut sina snaror; att vidare låta honom, kedjad, smida vapen, som äro ämnade att förkorta hans eget lif. Så skulle ju nämligen ske, om personer, som för det första vore goda medborgare, som ställde sig lagens icke blott bokstaf utan äfven dess anda till efterrättelse, och hvilka för det andra vore nykterhetsvänner, d. v. s. hade lefvande begrepp om nykterhetens betydelse och sträfvade efter ytterligare framsteg såväl i sed som lag, om sådana personer finge ordna rusdryckshandteringen och finge bestämma användningen af de medel, som den inbringar.

Man häpnar först öfver kombinationen: nykterhetsvänner och rusdryckshandtering. Men tänker man närmare på saken, så finner man att den vara, som utan måtta njuten, bringar sjukdom, nöd och förnedring, bör just hållas till salu af dem, som ej hysa ett uns intresse för att varan skall gå åt och hvilka dessutom på flerehandas sätt arbeta för att förminska människornas begär till densamma. Att en sådan verksamhet kan komma till stånd, låter i alla fall som en utopi; den fordrar ju bland annat, att dessa människor skola hålla sig obesmittade af frestelsen att slå mynt af nästans svaghet. Den utopien är emellertid förverkligad på några håll i England, hvarom direktör Ernst Beckman förtäljer i broschyren »Ölet under bolagssystemet, skandinaviska grundsatser tillämpade i England». Vore vi svenskar medvetna om hvad nationens väl och framtid kräfver, så förverkligade vi också här den utopien.

Då det finnes många för nykterhets-saken intresserade personer, som icke känna till Göteborgssystemet, d. v. s. det ursprungliga och oförfalskade, vill jag till studium rekommendera trenne små broschyrer, nämligen: »Göteborgssystemets teori och praktik» af redaktör G. H. v. Koch, »Kunna utskänkningsbolagen tjäna nyk-

terheten» af generaldirektören, dr. Sigfrid Wieselgren samt »Ölet under Bolagssystemet» af direktör Ernst Beckman (de båda sistnämnda tillhörandeskrifter, utgifna af svenska nykterhetssällskapet).

Närmast gäller det emellertid att göra det bästa möjliga af för handnvarande förhållanden. Vi ha en brännvinslag af 1895, som nu gäller, och en brännvinslag och en öllag af 1905, som gälla från och med nästa år. Den sträfvan, som i dessa dagar gifvit sig uttryck i artiklar i prässen och i uttalanden vid allmänna möten, går ut på dels att väcka en stark opinion som kräffer att lagens icke blott bokstaf utan äfven anda verkligen efterlefves; dels framhåller man också, att när nu så olyckligt är att kommunen tar vinst af rusdrycksförsäljningen, bör den i största möjliga utsträckning kännas vid sin moraliska skyldighet att använda den vinsten till dryckenskapens bekämpande, samt till de klassers gagn, som kännbarast lida af dryckenskapen; kommunen bör därför understödja åtgärder och företag som arbeta i denna riktning.

Hvad Stockholms kommun beträffar så gör den detta redan i tämligen stor utsträckning. Så finna vi upptaget i drätselnämndens förslag till stat för nästa år: ökadt anslag till Stockholms borgarskola, ökadt anslag till Arbetarebiblioteksförbundet, anslag till nykterhetsföreningar, anslag till arbetareinstituten, anslag till folkkonserter och friluftsmusik, m. m., m. m., summa i rundt tal 126,000 kronor.

Men då Stockholms kommuns årliga inkomst af rusdryckerna belöper sig till omkring 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, återstår i i alla fall ett stort öfverskott, som rätteligen bör användas till dryckenskapens bekämpande. Och det är gifvetvis nykterhetsvännernas både rättighet och skyldighet att inkomma med förslag till dessa medels ändamålsenliga användning. Det är egentligen denna sida af den nu pågående rörelsen, som tilldragit sig mitt personliga intresse. Jag frågade mig nämligen: »Är det någonting särskildt, som vi kvinnor böra samlas om och begära penninganslag till, någonting hvarmed vi särskildt skulle kunna tjäna nykterhetssaken?»

När jag här tar kvinnor såsom kollektivbegrepp, så är det icke min mening att därmed säga att alla kvinnor äro nykterister, långt därifrån; bruket af spritdrycker är bland kvinnor ganska vanligt och missbruket är långt ifrån ovanligt; vi ha i Sverige åtskilliga kvinliga alkoholister. Och vi ha, som uttrönt blifvit, här i Stockholm icke få kvinnor, som ha rusdrycksförsäljning till

lefvebröd. Men jag menar, att liksom mäns och kvinnors arbete och lefnadssätt i åtskilligt skilja sig åt, så måste också deras verksamhet i nykterhetens intresse visserligen i mångt och mycket vara densamma, men i andra stycken vara olika.

Bland de önskemål, som uppställts i den på flera håll fatta- de resolutionen, finnes ett angående åstadkommandet i större ut- sträckning af billiga och tidsenliga arbetarebostäder. Utelif och superi äro ganska sammanhöriga begrepp, då däremot med hem- lif naturligen hör samman sparsamhet och nykterhet. Kring hem- met är nu bostaden endast skalet, viktigt visserligen äfven detta och nödvändigt att det är både solidt och rymligt. Men hem- mets karaktär bestämmes af människorna där innanför. Af dessa kan nu visserligen hufvudern göra mycket och vida mer än han vanligen gör, men den, som förnämligast sätter sin prä- gel på hemmet, är ju husmodern. Och trefnaden i ett hem, beror inte på att prydnadssaker finnas där och inte håller på att möblerna äro moderna; nej, den åstadkommes af vida viktigare ting. Den består bland annat däruti, att den, som råder där, är hemmastadd i hvarje hemmets minsta lilla vrå, att hon är förtrogen med alla dess resurser, kan tillgodogöra sig dem och därutöfver skapa nya; att renlighet, ordning och punktlighet äro för henne själffallna saker, utan att hon därför förfaller till ett pedanteri, som låter triviala småsaker bli hufvud- föremålen för hennes plikttröhet; att de olika bestyren utföras planmässigt och så, att tid och kraft bli öfriga för intressen och sysselsättningar af annat slag; att maten, hon tillreder, icke blott är sund och närande utan äfven vällagad och smaklig; att be- träffande allt inom hemmet den ekonomiska sidan i smått som stort vinner tillbörligt och ingående beaktande; och slutligen, men icke minst, att allt detta arbete och all denna omtanke intresserar henne, roar henne och af henne utföres med glädje. Men till att väl sköta hemmet och dess ekonomi kräfves utbildning, teo- retisk och framför allt praktisk, grundlig, ändamålsenlig utbild- ning. Den utbildningen kan tyvärr icke lämnas de unga i allt. för många af nutidens hem, därtill ha hemmen blifvit för mycket förändrade utaf saker, som vi betrakta som framsteg och som kanske äfven äro det, blott vi hinna tillgodogöra oss dem till- räckligt. Däremot tror jag, i förbigående sagdt, inte, att utveck- lingen kommer att leda till hemmens och familjelifvets upplös- ning. Utvecklingen leder till att hvars och ens individualitet blir

allt starkare utpräglad, men individualiteten rotas och växer bäst i hemmets helgade frid. Jag anser därför, att vi kvinnor böra verka för att det upprättas läroanstalter — man skulle kunna kalla dem *hemskolor* — där unga flickor finge förvärfva sig de kunskaper och den duglighet som kräfvades för att skapa goda, trefna hem. Därigenom skulle inte blott och hufvudsakligen större lycka beredas den kommande generationen, utan i och med detsamma skulle en af de största insatser göras, som öfverhufvud taget kan tänkas, för alkoholismens bekämpande. Jag föreslår därför att vi vid detta tillfälle böra uttrycka såsom vårt speciella önskemål:

att Stockholms kommun beviljar anslag för inrättande och underhållande af skolor, där åt kvinlig ungdom meddelas undervisning uti hemmets vård och ekonomi.

Karolina Widerström.

— * —

Till den finska kvinnan.

Den 1 oktober 1906.

(Ur »Nutid.»)

Segern vunnen. Drömmen värkligvorden,
drömmen, som var dröm ännu i går.
Finland, lilla gömda vrå af jorden,
hör, ditt namn till fjärran bygder når.

Hör, där frihet, rätt och mänskovärde
nämns med vördnad, nämnes du också.
Gångna tider kämpat. Oss beskärde
ödets växling att vid målet stå.

Segern vunnen. I ett slag oss gifven,
vunnen ur gemensam strid och nöd,
vuxen fram ur tro, till lösen blifven:
rätt förblir dock rätt i lif och död.

Segern vunnen. Men vi knappt förnimma
segerjublet. Dämpadt är dess brus.
Nya dagens första gryningsstrimma
mellan mörka skyar tändt sitt ljus.

*

Segerns genius sänker tyst sin panna
och ser tankfullt ner i tidens älf.
Inför nuet alla blickar stanna,
gåtfullt mörk är morgondagen själf.

Glädjens färg får färg af den beklämning,
som sin skugga djupt i själen gömt.
Ej det var om *sådan* segerstämning,
gångna tiders trogna kämpar drömt.

Tvekar du? Vill du din rätt försaka?
Är af oro sinnet alltför fullt?
Vill du plågad draga dig tillbaka
bort från stundens kaos och tumult?

Om i segerns timme modet sviktar,
sviker trolöst du den gångna tid.
Ej din sak är din, ty rätt förpliktar,
och vår strid är mänsklighetens strid.

Ej du sökte framgång blott som kvinna,
ej en fåfång glans i nya värf.
Ansvar lärde dig din fostrarinna,
ofärdstiden, fordringsfull och kärf.

Slut dig offervillig till de vakter,
hvilka värna rättens helgedom.
Som en tolk för lifvets stilla makter
fram du träde — ty din plats var tom.

Se, förväntansfullt har tiden stannat:
dig den bidar, du behöfves där.
Gif det bästa du förmår. Ej annat,
men just detta den af dig begär.

Gif din kärlek, ty det kärlek kräfves
mest, då tiden mest af nöd är tryckt.
Gif din tro, att allt ej var förgäfves,
hvarpå sekel efter sekel byggt.

Gif din tro — och om ej tro du äger,
handla likafullt likt den som tror!
Viljans renhet bär i sig sin seger,
ty dess tysta kraft är stark och stor.

N. J. n.

Bref från England *).

Den nyligen timade händelsen, 2:dra akten i den tragi-komedi som utspeltes i våras, d. v. s. det försök, som de under namn af »suffragetter» kända kvinnorna gjort att taga Underhuset med storm, har inom olika klasser i England framkallat de mest skilda omdömen. Tilldragelsen är som följer. En afton i oktober infunno sig ifrågasvarande damer i Parlamentshuset för att söka aftvinga premierministern löftet att regeringen under instundande parlamentssession skulle upptaga till behandling kvinnans politiska rösträtt. Efter att ha erhållit ett höfligt ehuru bestämdt afslag begaf sig deputationen till parlamentets centralhall, några af dess medlemmar ställde sig på en bänk i ett hörn af hallen under det att de öfriga bildade som ett slags livvakt omkring dem, hvarpå höga rop på rösträtt för kvinnorna höjdes, ackompanjerade af viftning med flaggor. Många parlamentsledamöter och tillfälliga besökande försökte lugna demonstranterna, förgäfvos, deras rop blefvo allt högljuddare, och till slut måste polisen utrymma platsen. Utkomna på gatan mottogos suffragetterna af en ännu talrikare hop af kvinnor, och tumultet blef så våldsamt, att tio af de däri deltagande blefvo förda till polisstationen. Följande dag dömdes de tio, efter en beklaglig scen inför polisdomaren, till två månaders fängelse för uppstudsighet emot lagen och anstiftande af gatuuppträde.

Damerna själfva ha nästan med jubel hälsat sin dom och deras vänner och släktingar betrakta dem som martyrer för en ädel sak, i förvisning om att deras namn med heder och beröm skola gå till eftervärlden. Men äfven utanför deras egen krets ha suffragetterna blifvit föremål för mycken sympati. De som tro på det rättmätiga i kvinnans kraf på rösträtt anse, att de voro besjälade af verkligt allvar, att just allvaret i deras sträfvan den fört dem för långt och kommit dem att använda medel, som icke äro öfverensstämmande med kvinnans värdighet och själfaktning. Många mena således, att äfven om det är beklagligt att sådana medel befunnits nödvändiga, ha kvinnorna ifråga afgifvit prof på så stort mod och själfuppoffring, att de äro värda erkännande och beundran. Emellertid förordas användandet i framtiden af mera konstitutionella former och en större vördnad för lag och ordning. Exekutiva komitén af de kvinliga rösträttsföreningarnas Nationalförbund (the National Union of Women's Suffrage Societies) har fattat följande resolution: »Nationalförbundet kommer att uppställa en kvinnornas rösträttskandidat, så

*). Öfvanstående bref har tillställts Dagny från en engelsk brefskrifvarinna. Det innehåller i öfversättning det hufvudsakliga af tvenne skrivelser, som under höstens lopp kommit red. tillhanda.

snart tillfälle därtill erbjuder sig, och då inom en valkrets ingen af de officiella kandidaterna är beredd att aktivt understödja kvinnornas rösträtt.» Genom denna taktik hoppas man göra sin makt gällande och på så vis vinna seger. För öfrigt påpekas, att kandidaterna till parlamentet mycket allmänt begagna sig af kvinnornas aktiva bistånd under de politiska valen och att tillvaron af sådana mäktiga organisationer som »the Primrose League» och »the Women's liberal Association» visa, att deras arbete är värdefullt, det är således orättvist att begagna sig af kvinnornas förmåga och tjänster men neka dem männens privilegier. Emellertid var premierministerns afböjande svar så bestämdt, att under den närmaste tiden ingenting återstår för rösträttens förkämpar än att med lugn och ihärdighet arbeta för sin sak.

Men om, som här framhållits, suffragetternas uppträdande från en del håll försvarats, betraktas det af ett stort parti som ett oförsynt tilltag af några vilseledda och dåraktiga kvinnor, hvilka uppträdt som ovärdiga det land, hvars lagar och styrelseform äro de förträffligaste i världen, ovärdiga den kvinliga rösträttssaken och ovärdiga sitt eget kön; deras oförnuftiga och oförlätliga handlingssätt har på det allvarligaste skadat deras sak och ställt den allmänna opinionen i harnesk mot densamma. Det egendomliga förhållandet är att alla de i saken inblandade personerna äro kvinnor af börd och uppfostran, något som gör, att deras uppträdande anses ännu mindre ursäktligt och deras straff endast en skyldig gärd åt rättvisan.

* * *

Vid sidan af den lifliga politiska agitationen pågår inom Englands kvinnokretsar en ej mindre, ehuru utan användande af våldsamma medel, för kvinnans deltagande i det sociala lifvet. »Women's local Government Society» (föreningen för kvinnans kommunala rösträtt) har vidtagit kraftiga åtgärder för att få en motion väckt under innevarande parlamentssession om rätt för kvinna såväl att få rösta vid val till kommunala styrelser som ock att kunna inväljas i dessa. Anmärkningsvärdt är att nyssnämnda föreningen icke tillhör något visst politiskt parti. Om den ifrågavarande billen blir antagen kunna kvinnor blifva medlemmar af skolstyrelser (f. n. adjungeras de endast af styrelsen), de skola komma att tjänstgöra inom de olika kommunalmyndigheterna, inspektion af arbetarebostäder, kvinnoafdelningarna vid hospitalen, minderårigas arbete, öfverinseende af slöjdskolor, uppsikt öfver barnmorskor, barnkrubbor, kvinliga alkoholisthem, polisstationers, väntrum o. s. v.

Hvilket politiskt parti man än må tillhöra och hvilken ståndpunkt man än intar till kvinnofrågan i allmänhet, här är ett område som odisputabelt tillhör kvinnorna och där de äga de största

förutsättningar att på det klokaste och sakkunnigaste sättet sköta sina åligganden. Emellertid är det ett faktum, att till trots för det framåtskridande, som är tidens lösen, användande af kvinnans arbete i det offentliga lifvet i England på de sista åren gått tillbaka. Ett antal kvinnor verka otvifvelaktigt här och där inom rikets skolstyrelser, enligt lagen af 1902, men de kvinliga medlemmarna äro endast adjungerade och icke valda på samma villkor som de manliga. Så långt tillbaka som 1870 däremot under den gamla skolregimen, blefvo kvinnorna valda i skolstyrelsen med samma befogenhet som männen. Londons »borough councils» hafva stängt sina dörrar för kvinnorna, och det är fara värdt att äfven dess fattigvårdsstyrelse skall göra det. Man hoppas således mycket af den ifrågavarande billen ifall den blir antagen.

* * *

Ett af årets betydligaste kvinnomöten var det, som nu i höst hållits i den vackra gamla staden Tunbridge Wells af »the National Union of Women Workers», Englands största och mest utbredda kvinnoförening. Från alla delar af landet hade föreningsmedlemmar infunnit sig till mötet, som varade i fyra dagar och sammanträdde i stadens operahus, hvars scen apaterats till estrad med plats för styrelsens bord och talarestolen, prydda med blommor. Efter en af stadens mayor och fru gifven mottagning, i form af en »at home», som det kallas, öppnades mötet med ett hälsningstal af mrs Cadbury, unionens ordförande. Förträffliga föredrag höllos af framstående talarinnor öfver ämnena: »Våra flickors framtid», »Den kvinliga ungdomen i staden och på landet», »Tjänarinneproblemet» och »Kvinnans politiska rösträtt».

Med anledning af den agitation, som på senare tid bedrifvits, väckte det senare ämnet det största intresset, allra hälst som den kända mrs Fawcett var hufvudtalarinna. I ett brilliant anförande framhöll hon hurusom på de sista åren känslan af ansvar gent emot staten kallats till lif hos kvinnorna, och att däraf följt en lifigare önskan att erhålla så väl socialt som nationellt medborgarskap. Åt kvinnorna hade uppdragits att söka motverka den stora dödligheten bland späda barn, att undersöka orsaken till minskningen af nativitetssiffran, m. fl. viktiga samhällsangelägenheter, och beständigt inskräpdes hos dem att moderskapets plikter voro de första plikterna mot staten. Men staten måste å sin sida erkänna kvinnorna som medborgare. Så länge de behandlades som personer stående utanför lagen, uppförde de sig som sådana. Sedan behandlades samma ämne af mrs Arthur Lyttelton från synpunkten: »Den indirekta och uppfostrande betydelsen af kvinnans rösträtt». Tal. vände sig särskildt till de bättre lottade kvinnorna, hon ville ej att man skulle tillämpa på dem det, som

en skolpojke i Eton skrifvit i sin dagbok: »Steg upp, åt frukost, talade med mor om såna saker som hon kunde begripa.» Mäniskorna lefva icke ett lif af isolering och andlig förkrympning, utan att det skadligt inverkar på dem själfva och blir en förlust för samhället. »Hvarför arbetsklassens kvinnor vilja ha rösträtt», var ämnet för nästa föredrag af mrs Bruce Glacier, däri påpekades de kroppsarbetande kvinnornas hjälp- och rättslösa belägenhet. Nästa möte af Unionen skall hållas i Manchester.

Elinor Seaton.

— * —

Genmäle.

Med anledning af art. »Nya Vägar».

I en not till den i h. 15 intagna recensionen af mitt arbete »Dolda krafter» («Vägen» IV, V, VI) har red. af Dagny uttalat, att »ämnesvalet i »Vägen» är af en så skiftande beskaffenhet, att det lämnar rum åt de mest olikartade uppfattningar». Detta uttalande är ju till sin form något dunkelt, men det är väl antagligt, att meningen är, att i »Vägen» skulle uttalas »de mest olikartade uppfattningar».

Det är mot ett sådant vitsord, som jag ser mig föranlåten att afgifva en protest.

I första häftets företal angafs såsom skriftseriens program att arbeta för en på en gång reformerad och fördjupad kristendom, och i anslutning härtill har i *hvar* och *ett* af de hittills i skriftserien publicerade fyra arbetena betonats följande hufvudpunkter:

att ur den gemensamma kristna bekännelsen måste borttagas det som ej är med Kristi lära öfverensstämmande — detta med särskild hänsyn till att i våra dagar så många drifvas bort från kristendomen genom en del dogmer, hvilka strida mot förnuftet och ej ha stöd i bibeln;

att den statskyrkliga institutionen är ur flera synpunkter till skada, särskildt därigenom, att den för många bortskymmer den kristna religionens grundtanke: ett människans personliga förhållande till Gud;

att det varit till olycka för kristendomen, att kyrkan helt åsidosatt den förklaring af många det mänskliga lifvets problem som plägar kallas reinkarnationsläran — en lära, hvilken icke strider emot utan får ett stöd i Kristi uttalanden och som omfattats af flera af de äldsta kyrkofäderna;

att det likaledes är att beklaga, att den bibelns lära om det andligas makt öfver det kroppsliga, som i korthet brukar kallas läran om troshelbregdagörelsen, på det hela ignorerats af kyrkan;

att värmen och innerligheten i det kristna troslivet lidit men af att man — i begär att förefalla »upplyst» och »fördomsfri» — så godt som fullständigt skjutit åt sidan den af Kristus så många gånger framställda läran om änglaväsen, Guds tjänsteandar, hvilka bringa människorna budskap och hjälp från ofvan.

I fråga om A. U:s recension vill jag till sist — med ett tack för dess välvilliga förståelse — göra en anmärkning. Rec. säger om »Dolda krafter», att det är »så vidt jag vet, åtminstone genom sin fullständighet, det första arbetet i sitt slag inom den inhemska litteraturen». Detta ger vid handen att rec. icke känner till ett af friherrinnan Lucie Lagerbjelke för några år sedan utgifvet märkligt och innehållsrikt arbete »Strid och frid». Af detta arbete har jag lärt mycket, och jag tillåter mig att varmt rekommendera detsamma till hvar och en som hyser intresse för de frågor, hvilka i »Dolda krafter» heröras.

Eskil Eckhart.

Svar å genmålet.

På samma gång vi lämnat plats för ofvanstående genmål, riktadt icke mot recensenten af Eskil Eckharts skrift »Dolda krafter», utan mot redaktionen, anser sig denna å sin sida för-anlåten afge en förklaring beträffande det »dunkla» i den oförmälda noten. Något tvifvel angående enhetligheten i den grundtanke, som genomgår skriftserien »Vägen», har det naturligtvis ej varit meningen att uttala, den står ju klar för hvar och en som läst detta arbete. Icke för ty hålla vi före, att ämnen i de 6 hittills utkomna häftena äro af så »skiftande beskaffenhet», att Dagnys skenbara inkonsekvens att först meddela en reserverad, sedan en så godt som odeladt berömmande anmälan af samma arbete däraf får sin förklaring. Ett påpekande af dessa »olikartade uppfattningar» (recensenternas, icke »Vägens» författares) ansåg sig red. dock böra göra.

Den omständigheten, att Dagny gifvit rum för en så utförlig och välvillig recension som A. U:s, borde, kan det tyckas, bättre än den något »dunkla formen» i den artikeln åtföljande noten ha ådagalagt red. uppriktiga sträfvan att i detta fall visa opartiskhet och fördomsfrihet. Hade Eskil Eckhart varit villig att erkänna detta, skulle han måhända ansett protesten öfverflödig.

Dagnys red.

Litteratur.

Den långa dagen. En sann historia berättad af en fabriksflicka i New York.

Amerika, lycksökarnes och framtidsmännens gemensamma förlofvade land, som suger till sig frisk arbetskraft från hela världen för att krossa så många existenser i sin obarmhertiga grottekvarn, har bland sina otaliga dussinromaner och sitt litterära marknadskram skänkt oss mer än en gripande skildring ur lefvande lifvet, mer än en af dessa böcker, som skrivits med en penna, doppad i tårar och blod och därför äro sällsamt fångslande på samma gång som djupt beklämmande. För att blott tala om svenska målningar af lifvet därute, hvem minns inte den intensiva kraften i Hilma Angered-Strandbergs amerikaroman »Den långa dagen», en af dessa böcker, som drager läsaren till sig och aftvingar honom ett andlöst intresse. Jag har flera gånger kommit att tänka på denna bok under läsningen af »Den långa dagen», dels emedan ämnet är så nära besläktadt, dels för att båda utmärka sig för samma skälfvande, lidelsefulla realism, om också den svenska författarinnsans arbete verkar afgjordt mera pinsamt. »Den långa dagen» är ingen roman, den är så godt som fri från hvarje erotiskt element och fylles från pärm till pärm af en amerikansk fabriksflickas erfarenheter under hennes intensiva sökande efter arbete. Det är ett hårdt och sträfsamt lif, som skildras, en förtviflad kamp för tillvaron och en nästan lika förtviflad kamp för att ej låta själ och människovärde uppslukas af bränningarna. Som helt ung och begåfvad med en viss bildning kommer bokens hjältinna, alias författarinna, till storstaden New York för att söka sitt lufsuppehälle och försöker sig där på det ena arbetet efter det andra; hon går från fabrik till fabrik, slafvar i en tvättinrättning och svettas vid en elektrisk Singer-maskin, men hur pressande än arbetet är, lämnar det henne i allmänhet knappast det uslaste lefvebröd. Den moraliska atmosfären i dessa fabriker och inrättningar är oftast af sämsta slag, fabriksflickorna bli i allmänhet råa och simpla, men det finns också ljuspunkter i taflan: några humana arbetsgifvare, några goda kamrater, som göra allt för att bistå hvarandra, och en och annan arbeterska, som kunnat bevara sinnets renhet trots all omgifvande smitta. Man kan ej anklaga förf. för att skjuta all skuld på arbetsgifvarna och framställa alla arbetare som offer och martyrer, skildringen förefaller i detta hänseende förvånande opartisk. Bokens syfte är nästan mindre att väcka arbetsgifvarnas samvete och medkänsla än att väcka arbeterskorna själfva till medvetande om att de verkligen kunna höja sig öfver sina nuvarande villkor genom ett systematiskt arbete på sin egen utveckling. Den förnämsta orsaken till fabriksflickornas elände består enligt förf:s

åsikt i att de äro odugliga i sin egenskap af själf försörjande kvinnor, emedan de ej veta hur de skola arbeta. *Fabriksfickan kan inte arbeta, hon arbetar inte, hon arbetas.* Nästan hårda förefalla i första ögonblicket förf:s ord: »Den obarmhertiga sanningen bör helst uttryckas så, att hur hårdt fabriksfickan än 'arbetas', hur eländig svältlönen än är, får hon precis så stor lön, som hon är värd». Men det är att märka, att den som uttalat orden själf har passerat graderna och talar af egen dyrköpt erfarenhet.

Bättre utbildning och bättre hem, se där fabriksfickans mest trängande behof i yttre hänseende, och för sin andes kraf behöfver hon den hjälp en vidhärtad kärleksfull kristen kyrka kan skänka. »Män få föra sin egen talan, då det gäller andliga behof. Jag för kvinnornas, då jag påstår att vi ej kunna lefva utan Kristus.» Förf. riktar en allvarlig vädjan till kyrkan att ej, i oförstående af tidens sociala rörelser, låta själavärden gå sig ur händerna och räcka stenar i stället för bröd.

Arbeterskornas behof och kraf, sådana de här i allra största korthet framställts, uttryckas i en »epilog», som tager vid, sedan den egentliga historien är slut, och som har det största intresse, såsom framsprungen ur personlig erfarenhet af arbetets vådor och svårigheter. Den utgör liksom en resumé i konkret form af de tankar, som under berättelsens lopp osökt framgått, och om den än till formen något sticker af mot boken för öfrigt, bidrager den till att ytterligare skärpa det tankeväckande och gripande intrycket af dessa blad ur den arbetande kvinnans historia.

F. E.

*

En springande gnista och andra berättelser af *Mathilda Roos*.

Det tjugotal längre och kortare berättelser, som fyller *Mathilda Roos* sista volym, genomgås nästan alla, trots de ganska växlande motiven, af samma grundtema: den religiöst sinnade människans inre rikedom, hennes upphöjdhet öfver lifvets stormar och hennes oemotståndliga behof af att få utgifva sig i kärlekens gärningar, i Guds och nästans tjänst. Liksom i alla sina senare arbeten kommer oss författarinnan själf på ett personligt sätt till mötes, ifrig att förkunna den tro, som för henne innebär lyckans hemlighet och ingenting högre önskande än att få dela med sig sin egen ljusa och blida åskådning åt hela världen. Därför griper hon också hvarje tillfälle att framställa den, och det är inte utan att hon emellanåt en smula »trumfar in» sina åsikter och för tendensens skull tar med en del obetydliga saker bredvid sådant som är verkligt värdefullt.

Den första och längsta berättelsen i ofvan nämnda samling, och den som gifvit boken sitt något egendomliga namn, gör intryck af att vara tillkommen just för att inskräpa en idé. Denna idé är visserligen kärlekens och själfupoffringens, men

*

den lifsepisod, som skulle utgöra idéns reella omklädning, förefaller så överklig, att man ej får intryck af något lefvande. Samma är förhållandet med ett par af de smärre berättelserna, t. ex. »Syster Agneta». Hur mycket varmare och mera personlig ljuder ej tonen i de små fina minnesbilderna »Tant Mimili» och »In Memoriam», och hur kraftigt förnimma vi ej ett kvinnohjärtas verop öfver sitt släktes skam och förnedring i »En bikt». Det sinne för oskyldig humor, som tagit sig uttryck i många af Mathilda Roos föregående typer, kommer här till synes i »Vaktmästare Brink», och »Dagsländor», en fin liten skiss, där förf. *con amore* berättar om hur en afsigkommen friherrinna och hennes dottrar midt i fattigdom och umbäranden behålla sitt friska lynne, sin förnäma *air* och sina sangviniska framtidsvyer.

Samma vackra språk och samma idealitet, som kännetecknar Mathilda Roos öfriga arbeten, stämplrar äfven denna bok.

F. E.

*

Vid gränsen af *Eli Heiki*. Ur hvita slafveriets historia.

Det är en ganska egendomlig omständighet att ej mindre än två skandinaviska romaner på sista tiden hämtat sina motiv från »den hvita slafhandelns historia». Det hemska ämnet kan visserligen kallas nog så romantiskt, och i och för sig är det ju glädjande, när dikten kan begagnas att öppna mänsklighetens sömniga ögon för skriande missförhållanden — vi veta ju hur ofta ett litterärt verk på detta sätt haft »ärende», för att tala med en af våra yngre tänkare — men skall man döma »hvita slafveriets» lämplighet för litterär behandling efter de nyss nämnda båda romanerna, »Den hvita slafvinnan» och »Vid gränsen», fruktar jag att utslaget kommer att blifva: mindre lämpligt. Den danska författarinnan ägde knappast några andra förutsättningar än sitt ärliga uppsåt, och ensamt är ju detta ej nog för en romanskrifvare. Den svenska — ja, trots den manliga pseudonymen gissar man afgjort på en kvinlig penna, både på grund af den flammande indignationen öfver en kvinnosläktets förbannelse och till följd af romanens starka dragning åt det hyperromantiska — äger åtminstone fantasi men en alltför otyglad och okultiverad sådan. Hvilken inledning bjudes oss icke t. ex. i den s. k. prologen »Affär är affär», som otvetydigt skrifvits i den goda afsikten att framställa slafhandlarsällskapet i så nattsvart belysning som möjligt, men som i alltför betänklig grad erinrar om en rövvarroman af tarfligaste slag.

Man bör dock ej följa sin första impuls och slå ihop boken midt i eländet, hur starkt man än frestas därtill, utan oförfäradt läsa på, annars kommer man att döma orättvist både om romanen och dess författare. Ty här finns verkligen gry och en viss oförskräckt originalitet, ehuru man oupphörligt förargas öfver

ordsvall och onatur. Då man i den egentliga romanens första kapitel får följa den unga Inga Greta på hennes julnattsfärd efter länsman och doktor, frapperas man af den fart, med hvilken berättelsen löper framåt, men man frågar sig häpen, i hvilken öde obygd och i hvilken aflägsen tid förf:s fantasi dykt ned. Några sidor längre fram upplyses man om att händelsen tilldrager sig i Värmland, Selma Lagerlöfs underland, och som man har varit med på äfventyrliga färder förut i denna landsända, låter man det gå på de flydda tidernas räkning. Men när vi härnäst möta den unga fröken i vargskinnspälsen och stubben på däckat af en turistångare Trelleborg—Sassnitz, blir det oreda i begreppen. Samma blandning af skenande fantasi och nykter verklighet, af spökhistorier och realism genomgår för öfrigt hela boken. Det är jäsande lif och sentimental romanslenträn i underlig förening.

Men hur går det i detta virrvarr med saken, idén? Ja, man märker tydligt, att det verkligen är denna, och ej den romantiska effekten, som satt pennan i förf:s hand. Den blir för öfrigt mycket vältaligt och öfvertygande framlagd i en lång dialog mellan hjältinnan och hennes friare, en dialog hvilken närmast verkar som ett varmhjärtadt programtal af förf., interPELLERADT af en opponent, som representerar den allmänna opinionen. Det vore visserligen glädjande, om man finge skriva alla dessa tungt vägande argument på en manlig författares räkning, men detta återstår ännu att bevisa. Emellertid kan ej ens detta entusiastiska inlägg i frågan öfvertyga mig om, att hvita slafhandelns bekämpare ha någon värdefull hjälp af romaner i ämnet. Åtminstone vänta de olyckliga offren för »systemet» hittills förgäfves på den förespråkare, som vet att på ett konstnärligt sätt föra deras talan i gripande och öfvertygande ord.

F. E.

—*—

Föreningsmeddelanden.

Skrifvelse i nykterhetssaken.

I den opinionsstrid, som f. n. utkämpas i vårt samhälle mot Göteborgs-systemet och dess tillämpning, ha kvinnorna, såsom en i saken ej mindre intresserad part än männen, tagit en liflig del. Ett uttryck för detta intresse har varit det opinionsmöte, som på initiativ af en del kvinnoföreningar hölls i Blasieholmskyrkan d. 18 nov. och där bl. a. det uttalande gjordes, som återfinnes på annan plats i detta häfte. Fredrika-Bremer-Förbundet har å sin sida velat ådagalägga sin anslutning till den rådande uppfattningen, att en reformering af hithörande förhållanden är i högsta grad nödvändig, genom att till Stockholms stadsfullmäktige aflåta följande skrifvelse.

Till Herrar Stadsfullmäktige.

Fredrika-Bremer-Förbundet, som har till uppgift att verka för »kvinnans höjande såväl i sedligt och intellektuellt som i socialt och ekonomiskt afseende», har icke kunnat undgå att finna hurusom den inom hufvudstaden under senare år allt mer tilltagande dryckenskapen verkar nedbrytande inom tusentals hem, förstörande familjernas välstånd och lycka, samt innebärande de svåraste faror för de uppväxande barnens framtid. Då nu en väsentlig orsak till detta sorgliga förhållande är att söka i det sätt, hvarpå utskänkningsrättigheterna här i hufvudstaden handhafvas såväl af aktiebolaget Göteborgssystemet i Stockholm, som i öfrigt, jämväl och ej minst i fråga om ölförsäljningen, tillåter sig Fredrika-Bremer-Förbundet hemställa, att Stadsfullmäktige ville med anlitande af till buds stående medel vidtagna snara och kraftiga åtgärder till dryckenskapens bekämpande och vill därvid särskildt såsom önskemål framhålla,

att åt verkliga nykterhetsvänner måtte gifvas inflytande på ledningen af aktiebolagets Göteborgssystemet i Stockholm verksamhet;

att möjligast stränga ordningsregler blifva gällande för samtliga utskänkningsställen och restauranter, af hvilka samhällsklasser de än besökas och

att bestämmelserna angående förbud för utskänkning till minderåriga personer anslås å vägg inom utskänkningslokalen;

att stadens inkomster af brännvinsförsäljningen i vida större omfattning än hittills användas till dryckenskapens bekämpande samt att anslag beviljas för inrättande och underhållande af skolor, där åt kvinnlig ungdom meddelas undervisning i hemmets vård och ekonomi;

samt särskildt med afsende å vin- och öltskänkingen:

att antalet försäljningsställen betydligt inskränkas; och

att inga utskänkningsrättigheter meddelas åt lokaler, belägna invid skolor och lekplatser.

*

Stipendieinstitutionen. Vid sammanträde å Residenset i Halmstad den 9 november konstituerades Hallands lokalkomité med landshöfding A. Asker som ordförande och friherrinnan Augusta Åkerhielm som vice ordförande.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets Linköpingskrets. Inom den af Föreningen bildade kvinnliga ungdomsklubben »A. T.» har anordnats en kurs i friskgymnastik, hvartill klubbens medlemmar äga fritt tillträde och utomstående mot en månatlig afgift af 25 öre. Kursen tyckes omfattas med stort intresse.

— * —

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet okt.—nov. 1906.

H. Aschehoug & Cii: *Zwilmeyer, Dikken*, Emerentze. — *Konow v. d. Lippe, Ingeborg*, Hos Seimspresten. — *Anker, Nini*, Lil-Anna och andra.

Wilhelm Bille: *May, Karl*, Genom öknen.

Albert Bonnier: *Wahlenberg, Anna*, Förbrytare. — *Knorring, Sofia von*, Torparen och hans omgifning. — *Malling, Mathilda*, Hennes hjälte. — *Ribbing, Elsa*, Fördolda rikedomar. — *Starnberg, Märta*, Historien om Inga-Lill. — *Psyke*, tidskrift för psykologisk forskning. 1 häft. — *Nilsson, Christina*, Två kvinnor. — *Lindhé, Vilma*, Fågel Fenix.

Evangeliska fosterlandsstiftelsens förlag: *S. St., Lina Berg*. — Sionstener. — *Evang. Fosterlandsstiftelsens 50-åriga verksamhet*. — *Årnström, D. A.*, Det bästa jag vet. — *Schrill, Ernst*, Från djup till höjd. I en vrå af världen. — *Ihmels, Ludvig*, Hvem var Jesus? — *Sundquist, Edvin*, Bland emigranter i Liverpool. — *Tollin, C. A.*, Några minnen ur Per Olof Hedenströms lif. — *Runa, Brita*. — *Thulin, J.*, Vårt folkflifs förädling, 2 uppl. — *Varde ljus!* Nordisk missionskalender. — *Frideborg, 1907*. — *Fries, N.*, Armodets barn. — *A-der*, Vallfärdssånger. — *Hübener, Helene*, De tre väninnorna. — *Raymond, Grace*, För lifvets krona. — *Lejdström, Anna*, Julens blommor.

G. E. Fritzes k. hofbokhandel: *Ricard, Olfert*, Ungdomslif.

Hugo Geber: *En fabriksflicka*, Den långa dagen. — *Eeden, Frederik van*, En lycklig värld. — *Kipling, Rudyard*, Puck från Pukberget. — *Carl Snoilsky*. Serien Modärna svenska författare VI. — *Hedén, Erik*, Henrik Ibsens senare diktning. — *Höglund, Hjalmar*, Skogsinspektoren. — *Akerhielm, Annie, f. Quiding*, Den stora lyckan. — *Sucartling, Stina, f. von Hofsten*, Om höns. — *Roosevelt, Theodore*, Ett verksamt lif.

Gleerupska universitetsbokhandeln: *Isberg, Hagbard*, Hvad är kristendom?

A.-B. Ljus: Småflickornas kokbok. — *Zwilmeyer, Dikken*, Maja.

W. Schultz: *Virkkunen, Paavo*, Den sexuella frågan vid kristendomsundervisningen. — *Wyckoff, Walter*, Bland arbetare i Amerika. Del. 1. — *Bring, S. C.*, Dantes Gudomliga komedi: Supplement.

Wahlström & Widstrand: *Ronge, Maria*, Runeberg som lärare. — *Nitobé, Inazo*, Bushido. Japans själ. — *Lundberg, Ellen, f. Nyblom*, Sånger och syner. — *Garif, Nora Saxe*. — *Francé, R.*, Växternas sinneslif. — *Försslund, Karl-Erik*, Goethe-Dikter. — *Dr. Zell, Th.*, Djurfabler.

Enskild sändning: *Hélyes, Marc*, A travers le Féminisme suédois.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet *alla hvardagar kl. 3—4 e. m.*

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Anmälan.

Dagny utkommer **1906** med **20 häften**, utgörande minst **28 tryckark.**

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 *det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj*, och detta i sin egenskap af »*antiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör

Stockholm.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.